

«Күннүүн оонньоох, хамсанах!» логоритмикаҕа электроннай көмө матырыйаал ис тутула.

Автордар: «Кэскил» психолого-медико-социальной арыаллааһын киин педагогтара Васильева Любовь Федоровна-иитээччи, Шишигина Ирина Васильевна учуутал-дефектолог.

Үлэ тиэмэтэ: «Күннүүн оонньоох, хамсанах » логоритмикаҕа электроннай көмө матырыйаал.

Сыала-соруга: Логоритмика дьарыктарын көмөтүнэн оҕо тылын сайыннарыы, байытыы.

Кэлинни кэмнэ тылын сайдытыгар хаалыылаах оҕо ахсаана элбээн иһэр. Толкуйдууларын сатаан эпэт буоланнар, уопсай сайдыылары эмиэ бытаарар, инникитин оскуолаҕа үөрэхтэригэр ыарырҕаталлар. Оҕо биэс-алта сааһын туоларыгар дорҕоону барытын сөпкө санарар буолуохтаах. Онон оҕо тыла сааһыгар сөпкө сайдарыгар иитээччилэр, төрөппүттэр болҕомтолорун ууран үлэлэһиэхтээхтэр.

Оҕо тылын сайыннарага тэтимнээх хамсаныылаах логоритмика дьарыктара көмөлөөхтөр диэн, икки саастарыттан үөһэ оҕолору дьарыктыырга анаан сахалыы электроннай көмө матырыйаал онордубут. Манна «Дьибэ кыыллара», «Тыа кыыллара» уонна «Айылҕа көстүүлэрэ» - диэн түһүмэхтэргэ араардыбыт. Бастаан оҕолорго тема ис хоһоонун арыябыт, тыл суолтатын быһаарабыт, айылҕа көстүүлэрин, кыыл тас көрүнүн, майгытын билиһиннэрэбит, таабырын таайтарабыт, онтон ыллыы-ыллыы ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн хамсанабыт. Бу логоритмика көмөтүнэн дорҕоону сөпкө санарары чингэтэбит, сөпкө тыныныны, куолаһы, тыл-уос сөпкө хамсаныытын уонна бытархай, уопсай моториканы сайыннарабыт.

Бу «Күннүүн оонньоох, хамсанах!» логоритмикаҕа электроннай көмө матырыйаал иитээччилэргэ, логопедтарга, доруобуйаларыгар хааччахтаах оҕолору үөрэтэр алын кылаас учууталларыгар, төрөппүттэргэ анаан оноһулунна. Дьарык нэдиэлэҕэ иккитэ 15-20 мүнүүтэ устата ыытыллар.

Туттулубут литература: 1) Егорова А.А., Захарова М.П. «Кэскил. Оскуолаҕа киириэн иннинээби саастаах оҕолоругар хрестоматия» Иккис тахсыыта. – Дьокуускай: Саха Республикатын национальной кинигэ изд-вота, 1992. -200 с.; 2) Васильева К.И., Алексеева А.П. «Кэнчээри: хоһооннор, кэпсээннэр, сценарийдар, ырыалар» - Дьокуускай: Бичик, 2013.-104 с.; 3) Ойунская С.П. «Якутские загадки-Саха таабырыннара» - г.Якутск, Академия наук СССР.

Якутский филиал Сибирского отделения. Институт языка, литературы и истории, 1975. -374 с. 4) Басыгысова Е.П., Винокурова М.С., Романова Ф.Е. «Оҕону чуолкайдык санарда үөрэтии: методическэй пособие» - Дьокуускай: изд-во ИРО МО РС(Я), 2006 г.-130 с. 5) Гоголева М.И., Старостина В.А. «Ойуур кыыллара: биллэрэр-көрдөрөр карточкалар» - Дьокуускай: Бичик, 2018. -32 с. Хаартыскалар интернет ситимиттэн ылылыннылар.

№	Тиэмэтэ:	Сыала-соруга:	Дорҕоонно үлэ	Ис хоһооно:	Хамсаныта:
---	----------	---------------	------------------	-------------	------------

1	Куоска	<p>- «Куоска» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«М» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Куоска-дьиэ кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Аттынан кутуйах ааһарын куоттарбакка тутар баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Мяу, мяу куоскабыт,</p> <p>Мяу, мяу албынныыр:</p> <p>Мяу, мяу куоскабыт,</p> <p>Мяу,мяу тыыланнныыр.</p>	<p>1, 2 строкаҕа уочаратынан илиибит көхсүтүн имэрийэбит.</p> <p>3,4 строкаҕа атаһыт төбөтүгэр туран тылланнныыбыт.</p>
2	Ынах	<p>- «Ынах» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«М» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Ынах-дьиэ кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Икки муостаахпын, эриэн дьүһүннээхпин, эһиэхэ үүт биэрэбин диир баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Мээ-мээ-мээ мэччирэн сири булан,</p> <p>Мээ-мээ-мээ ынаҕым ыанньыйан,</p> <p>Маа- маа-маа Мангаачыйым</p>	<p>1,2 строкаҕа ыйар тарбахтарбытын сүүспүтүгэр сыһыаран ынах муоһун көрдөрөбүт.</p> <p>3,4 строкаҕа ынаҕы ыыр курдук хамсаныы оноробут.</p>

				мангырыыр, Маа-маа-маа ньирэйдэрин ынгыртыыр.	
3	Ньирэй	- «Ньирэй» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы; -	«М» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Ньирэй-дьиэ кыыла. 2. Таабырын: Мээ-мээ диэн ийэтин ынгырар баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Мээ-мээ-мээ-мээ, мэнириир, Маһаас ньирэй барахсан. Мээ-мээ-мээ-мээ имэрийиэм, Итии үүтү иһэрдиэм.	Уһа ханас илиибитинэн ньирэйи имэрийэр курдук хамсаныыны оноробут.
4	Ат	- «Ат» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Һ» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Ат-дьиэ кыыла. 2. Таабырын: Кыһын хаары хаһан аһыбын, сайын сыһыыга көччүйэбин. 3. Логоритмика ырыата: һат-һат-һат-һат Сахам маанылаах ата,	Аты кымньыылыыр курдук илиибитинэн хамсанан көрдөрөбүт уонна атаһытынан сири табыгыратабыт.

				<p>hat-hat-hat-hat</p> <p>Сылайбакка айаннаа.</p>	
5	Кулунчук	<p>- Кулунчук – сылгы оџото диэн өйдөбүлү биэри;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаны;</p>	«Т» дорџоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Кулунчук-дьиэ кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Чөрөйбүт кулгаахтаах, куудара кутуруктаах, мэник-тэник баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Туй-туй-туй туйтукус кутурук</p> <p>Тур-тур-тур тураџас кулунчук</p> <p>Так-так-так-такымар чаккылаах</p> <p>Тал-тал-тал талыы быһыылаах</p>	<p>1,2 строкаџа төбөбүтүнэн тонхороннуубут.</p> <p>3,4 строкаџа илиибитинэн кулунчук сүүрэн иһэрин курдук хамсаныы оноробут.</p>
6	Ыт	<p>- «Ыт» диэн тыл суолтатын быһаары;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна</p>	«С» дорџоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Ыт-дьиэ кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Дьон чугас доџоро, дьиэни маныыр, ол кимий?</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Сып-сытыы харахтаах,</p>	<p>1,2 строкаџа тарбахтарбытынан ыт үрэрин курдук көрдөрөбүт.</p> <p>3,4 строкаџа ытыстарбытын оройбутугар ууран ыт кулгаазын оноробут.</p>

		хамсаныы;		Сып-сыыдам атахтаах, Сытымсах муруннаах, Истигэн кулгаахтаах.	
7	Бөтүүк	- «Бөтүүк» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Ч» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Бөтүүк-дьиэ көтөрө. 2. Таабырын: Кынаттаах да көппөт, тарааммат эрэри тараахтаах баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Бөлтөччү көрө-көрө, Бөтүүк хаһыытааччы, Кыһыл тарааһын өрө, Анһан киэргэнээччи.	Тарбахтарбытынан бөтүүк тарааһын онорон көрдөрөбүт, онтон төбөбүтүн имэрийэбит.
8	Куурусса	- «Куурусса» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн	«К» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Куурусса-дьиэ көтөрө. 2. Таабырын: Ко-ко-ко диибин, туорааһы сиибин. 3. Логоритмика ырыата: Ко-ко-ко бу мин кууруссам,	Куурусса тумсутунан бурдугу тонсуйан сиирин, уна-ханас ытыспытын тонсуйан көрдөрөбүт.

		ыллааһын уонна хамсаныы;		Ко-ко-ко көхсүтэ эбирдээх, Ко-ко-ко бу мин кууруссам, Ко-ко-ко сытыы тумсулаах.	
9	Сибиинньэ	- «Сибиинньэ» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Х» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Сибиинньэ-дьиэ кыыла. 2. Таабырын: Бадараанга буккулларын сөбүлүүр баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Хор-хор-хор сэнтэгэр мурун, Хор-хор-хор кыараҕас харах, Хор-хор-хор сири хоруйар, Хор-хор-хор аһаан мотуйар.	Төбөбүтүнүнэн тонхоннуубут уонна илиилэрбитинэн сири хоруйар курдук хамсаныы оноробут.

Тыа кыыллара

№	Тизэмэтэ:	Сыала-сорууга:	Доржоонно үлэ	Ис хоһооно:	Хамсаныыта:
1	Саһыл	<p>- «Саһыл» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһыырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«С» доржоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Саһыл-тыа кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Иннин-кэннин кэтэнэр, албын-киитэрэй майгылаах күндү түүлээх баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Са-са-са-са саһыл мунха кэнниттэн,</p> <p>Со-со-со-со собо балык бөбөтүн,</p> <p>Сы-сы-сы-сы сыһан-соһон аҕалан,</p> <p>Си-си-си-си сибиэһэй эрдэбинэ,</p> <p>Су-су-су-су суһаллык сиэн кэбиһэр.</p>	<p>1, 2 строкаҕа саһыл үөмэн иһэрин курдук илиилэрбитинэн хамсанабыт.</p> <p>3-5 строкаҕа балык устан иһэрин илиилэрбитинэн хамсанан көрдөрөбүт.</p>
2	Тиинг	<p>- «Тиинг» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн,</p>	«Т» доржоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Саһыл-тыа кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Мастан маска</p>	<p>1, 2 строкаҕа тиинг эриэхэни хомуйарын онорон көрдөрөбүт.</p>

		<p>майгытын, тугу аһырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаны;</p>		<p>ыстанабын, хойуу уһун кутуруктаах күндү түүлээх буолабын.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Тиин эриэхэни үргүүр ти-ти-ти,</p> <p>Тиин эриэхэ кэбийэр ти-ти-ти,</p> <p>Тииттэн тииккэ ыстанар ти-ти-ти,</p> <p>Тиин тэллэйи хабаанар ти-ти-ти.</p>	<p>3,4 строкаҕа биир сиргэ туран ыстаналыбыт.</p>
3	Куобах	<p>- «Куобах» диэн тыл суолтатын быһаары;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаны;</p>	«К» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Куобахта кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Куулаҕа кулгаах, халдыайыга харах баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Кыл-кыл-кыл кылбаа маҥан куобахчаан</p> <p>Кул-кул-кул кулгаахтара</p>	<p>1, 2 строкаҕа илиибитин төбөбүтүгэр сыһыаран куобах кулгаахтарын көрдөрөбүт.</p> <p>3,4 строкаҕа илиилэрбитинэн бэйэбитин кууһабыт.</p>

				<p>чөрөхөн, Кыл-кыл-кыл кыылартан куттанар, Кут-кут-кут кутуруга туртанныыр.</p>	
4	Эһэ	<p>- «Эһэ» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһырын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«Һ» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Эһэ-тыа кыыла. 2. Таабырын: Күһүн күүһүрэр, саас салбанар, инчэбэй эттээх, эт сүрэхтээх, кураанах сиргэ сытар, биирдэ аһаабытынан кыстыыр, түүлээх түн хааһах баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Эһэ хааман лэппэрдиир һэ-һэ-һэ-һэ-һэ, Оту-маһы барчалыыр һы-һы-һы-һы-һы, Эһэ арбабар сытар һэ-һэ-һэ-һэ-һэ, Кыһыннары утуйар һы-һы-һы-һы-һы, Куттанабын олуһун һу-һу-һу-</p>	<p>1, 2 строкаҕа биир сиргэ туран хаамабыт. 3,4 строкаҕа илиибитин сыһааһытыгар ууран утуйбута буолабыт. 5 строкаҕа илиибитин санныларбытыгар кириэстии ууран баран уһа-ханас хамсанабыт.</p>

				hy-hy.	
5	Моџотой	<p>- «Моџотой» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһыырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«Ч» дорџоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Моџотой-тыа кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Мутук быыһыгар мукуруннуур, тоһоџо төрдүгэр токуруннуур Дьуруку-Дьурики уол баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Чы-чы-чы-чы туораабынан аһааччы,</p> <p>Чи-чи-чи-чи эриэн сону кэтээччи,</p> <p>Чу-чу-чу-чу чобулччу көрөөччү,</p> <p>Чу-чу-чу-чу мастан маска ойооччу.</p>	<p>1,2 строкаҕа төбөбүтүн уна-ханас хамсатабыт.</p> <p>3,4 строкаҕа иннибит диэки түөртэ ыстанабыт.</p>
6	Таба	<p>- «Таба» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһыырын билиһиннэри;</p>	«Т» дорџоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Таба-хоту дойду кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Муоспуттан киэргэл онороллор, тыспыттан унтуу тигэллэр диир баар үһү.</p>	Ырыа сабаланыабыттан бүтүөр диэри атаһытынан уонна илиибитинэн таба табыйарын үтүктэбит.

		- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;		3. Логоритмика ырыата: Тап-тап-тап-тап-тап-тап табакааным барахсан, Тап-тап-тап-тап-тап-тап табакааным айаннаа. Тон-тон-тон-тон-тон-тон-тон тон уу хаары кэһэннин, Тон-тон-тон-тон-тон-тон-тон тонортон куттаммаккын!	
7	Кырынаас	- «Кырынаас» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһырын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Р» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Кырынаас-тыа кыыла. 2. Таабырын: Манган кыраһа хаарга майгынныыр, уһун систээх, кыра төбөлөөх кыраһыабай кыыс баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Кыр-кыр-кыр кырдалынан кыырайар, Кыр-кыр-кыр кырынааспыт кылбайар, Кэр-кэр-кэр кэрии тыаны кэрийэр, Кэр-кэр-кэр кэннин-иннин	1,2 строкаҕа төбөбүтүн уна-ханас хамсатабыт. 3,4 строкаҕа илиибитинэн чарапчыланабыт.

				кэтэнэр.	
8	Бөрө	<p>- «Бөрө» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһыырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«Р» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Бөрө-адьырҕа кыыл.</p> <p>2. Таабырын: Ытырыык ыкка майгынныыр адьырҕа кыыл баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата: Ор-ор-ор-ор торҕон бөрө улуйар, Ыр-ыр-ыр-ыр ыраабынан кэрийэр, Үөр-үөр-үөр-үөр табаны батыһар Ир-ир-ир ир суолларын ирдэһэр.</p>	<p>1,2 строкаҕа хантайабыт-төнкөйөбүт.</p> <p>3,4 строкаҕа илиилэрбитин кириэстии өрө көтөҕөбүт уонна сири табыйабыт.</p>
9	Тайах	<p>- «Тайах» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһыырын билиһиннэри;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн</p>	«Х» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Тайах-тыа кыыла.</p> <p>2. Таабырын: Талах, лабыкта аһылыктаах, табаҕа майгынныыр туйахтаах кыыл баар үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p>	<p>Ырыа саҕаланыабыттан бүтүөр диэри илиибитин үөһэ көтөҕөн баран кириэстии далбаатыыбыт уонна уна-ханас диэки хардыылыыбыт,</p>

		ыллааһын уонна хамсаныы;		Ах-ах-ах тэрбэгэр харах, Ах-ах-ах даллабар кулгаах, Ах-ах-ах дыабабар атах, Ах-ах-ах аарыма тайах.	чохчоннуубут.
10	Тонсоҕой	- «Тонсоҕой» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Тас көрүнүн, майгытын, тугу аһырын билиһиннэри; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Н» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Тонсоҕой-тыа көтөрө. 2. Таабырын: Мастары эмтиир, тыатаабы быраас баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Тон-тон-тон тонсоҕой, Тон-тон-тон тииттэри, Тон-тон-тон тонмокко, Тон-тон-тон тонсуйар.	1,2 строкаҕа төбөбүтүнэн тонхоннуубут. 3,4 строкаҕа тарбахтарбытын хомуйан баран тонсоҕой тонсуйарын көрдөрөбүт.

Үһүс түһүмэх «Айылҕа көстүүлэрэ»

№	Тиэмэтэ:	Сыала-соруга:		Ис хоһооно:	Хамсаныыта:
1	Тыал	- «Тыал» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Л» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Тыал-айылҕа көстүүтэ. 2. Таабырын: Көстүбэт да күүстээх баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Тыал, тыал, оргууй буол, Тыал, тыал, уһараа, Тыал, тыал, намыраа, Налыйан эн уһараа!	Ырыа сабаланыабыттан бүтүөр диэри икки илиибитин үөһээ көтөҕөн баран тыал курдук хамсанабыт уонна уһа-ханас хардыылыыбыт.
2	Ардах	- «Ардах» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;	«Т-С» дорҕоону тылга санарда үөрэтии.	1. Сүрүн өйдөбүл: Ардах-айылҕа көстүүтэ. 2. Таабырын: Күүтэллэр-күүтэллэр да, хайа күн кэллэрбин эрэ, саһарга бараллар. 3. Логоритмика ырыата: Ардах түһэн таммалаата топ-топ-топ-топ-топ, Улам хойдон табыгыраата	Ырыа сабаланыабыттан бүтүөр диэри оҕолор бэйэ-бэйэлэрин көхсүлэрин, тарбахтарын төбөтүнэн тонсуйаллар.

				<p>топ-топ-топ-топ-топ, Быыстала суох саккыраата суу-суу-суу-суу-суу, Куттар кутан куугунаата куу- куу-куу-куу-куу.</p>	
3	Этинг	<p>- «Этинг» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«Т-Д» дорбоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Этинг-айылба көстүүтэ. 2. Таабырын: Улуу дойду обуһа мөнгүрүүр үһү. 3. Логоритмика ырыата: Тэ-тэ-тэ этинг эттэ, Тэ-тэ-тэ орус курдук, Дэ-дэ-дэ этинг эттэ, Дэ-дэ-дэ ньиргийдэ.</p>	<p>1,2 строкаҕа төбөбүтүн уна-ханас хамсатабыт. 3,4 строкаҕа биир сиргэ туран тыастаахтык тэпсэннибит.</p>
4	Чабылбан	<p>- «Чабылбан» диэн тыл суолтатын быһаарыы; - Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	«Ч» дорбоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Чабылбан-айылба көстүүтэ. 2. Таабырын: Кыһыл көмүс кымныынан кытыастанар баар үһү. 3. Логоритмика ырыата: Ча-ча-ча чабылбан,</p>	Ырыа сабаланыабыттан бүтүөр диэри илиибитин сутуруктуу тутабыт, онтон тарбахтарбытын саратабыт.

				<p>Ча-ча-ча чабылай.</p> <p>Ча-ча-ча чабылзан,</p> <p>Чы-чы-чы чыпчылай.</p>	
5	Кустук	<p>- «Кустук» диэн тыл суолтатын быһаары;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаны;</p>	«С-К» дорбоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Кустук-айылҕа көстүүтэ.</p> <p>2. Таабырын: Улуу куйаар кыһа сэттэ өннөөх солко курдаах үһү.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Са-са-са, сайын ардах кэнниттэн,</p> <p>Сэ-сэ-сэ, сэттэ араас дьүһүннээх,</p> <p>Кэ-кэ-кэ, кэрэ, дыкти бэйэлээх,</p> <p>Ку-ку-ку, кустук тахсан кизкэйдэ.</p>	Ырыа сабаланыабыттан бүтүөр диэри төбөбүтүн хамсатабыт, ытыспытын таһынабыт
6	Хаар	<p>- «Хаар» диэн тыл суолтатын быһаары;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаны;</p>	«К-С» дорбоону тылга санарда үөрэтии.	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Хаар-айылҕа көстүүтэ.</p> <p>2. Таабырын: Манан сонноох киһи сытан баран, үрэхтэргэ-күөллэргэ сүүрэр үһү.</p>	<p>1,2 строкаҕа хаар мээчик онорор кудук тарбахтарбытын бокурутабыт.</p> <p>3,4 строкаҕа хаары</p>

				<p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Күү-күү-күү-күү, күүгэн курдук сып-сылаас,</p> <p>Күө-күө-күө-күө, күөрчэх курдук минньигэс.</p> <p>Са-са-са-са, сана хаары оймуубун,</p> <p>Са-са-са-са, салгыбакка оонньуубун.</p>	<p>оймуур, ыһар курдук илиибитинэн хамсанабыт.</p>
7	Дьүкээбил	<p>- «Дьүкээбил» диэн тыл суолтатын быһаарыы;</p> <p>- Ырыа тылыгар сөп түбэһиннэрэн ыллааһын уонна хамсаныы;</p>	<p>«Дь» дорбоону тылга санарда үөрэтии.</p>	<p>1. Сүрүн өйдөбүл: Дьүкээбил- айылҕа кэрэ көстүүтэ.</p> <p>2. Таабырын: Хоту диэки солко былаат тэлэмниир.</p> <p>3. Логоритмика ырыата:</p> <p>Дьү-дьү-дьү, дьүкээбил уота, Дьэ-дьэ-дьэ, дьэргэйэ умайда, Дьэ-дьэ-дьэ, дьэргэлгэн битийдэ, Дьиэ-дьиэ-дьиэ, дьиэрэнкэй тэптэ.</p>	<p>1,2 строкаҕа илиибитин сутуруктуу тутабыт уонна тарбахтарбытын саратабыт,.</p> <p>3,4 строкаҕа биир сиргэ тэпсэннибит.</p>